

St. prp. nr. 27.

(1928)

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsoen Jan Mayen ta i formell besiddelse i H. M. Kongens navn og således innlemmer den i riket.

Utenriksdepartementets innstilling av 13de januar 1928, som er bifalt ved kongelig resolusjon av samme dag.

(Foredratt av stats- og utenriksminister I v a r L y k k e).

Øen Jan Mayen.

Beliggenhet.

Omgitt av 2000—3000 meter dypt hav på alle kanter ligger øen Jan Mayen ute i Norskehavet på 71° nordlig bredde og 8° 30' lengde west for Greenwich (midten av øen), d. v. s. omtrent på samme bredde som Nordkapp, og samme lengde som Færøyene. Avstanden fra Tromsø er ca. 540 nautiske mil og samme avstand er det også fra Isfjordmunningen på Svalbard. Avstanden til Langanes på Island er 300 og til Liverpoolkysten på Grønland 260 nautiske mil. Til sammenligning kan anføres at avstanden fra norskekysten til Bjørnøya er 240 nautiske mil og til Isfjorden 480 nautiske mil.

Topografi og geologi.

Øen har form av en sleiv med skaftet pekende mot sydvest. Lengden er 53,2 kilometer og flateinnholdet 371,8 kv.km. Til sammenligning nevnes de tilsvarende tall for Bjørnøya: 20 km. og 178 kv.km.

Øen faller i to hoveddeler: en nordøstlig del, Nordlandet, med en bredde av 17 og en lengde av 24 km. og som i sin helhet inntas av den utslukte vulkan Beerenberg som med sine 2545 meters høide er synlig på over 100 nautiske miles avstand. Den

sydvestlige del av øen, Sydlandet, har en lengde av 21 og en bredde av 7 km. og danner et platå med mindre topper (kratere). Den høieste av disse er Elisabeth-toppen, 843 meter høi. Mot sydøst og syd har Sydlandet bratte styrtinger mot havet, men mot nordvest har det foran sig et lavt forland hvis høide ikke rekker 100 meter over havet. Et forholdsvis lavt parti i øens midtre og smaleste del forbinder fjellområdene i nordøst og sydvest. Denne midtre del er på det smaleste bare 2,5 km. bred, men herav er 1 km. strand, tildels dannet i nyere tid. Jan Mayen har få daler; på Nordlandet er de fyllt av breer og Sydlandet er lite innskåret. Kysten er på de fleste steder bratt og høi, men på flere steder finnes også en flat sandstrand bestående av sand og grus og opsprukne lavamasser.

Siden hollendernes tid har kysten forandret sig meget. Dette kan sees av de gamle beskrivelser og karter. Sammenlignes det hollandske kart fra det 17de århundre og vårt nuværende kart (optatt av den østerrikske ekspedisjon i 1882--83) fremgår et par av de mest fremtredende forandringer, som brefordelingen på Beerenberg, dannelsen av Sørlaguna og Eggøyas forbindelse med fastlandet hvorved Jamesonbukta blev dannet.

På de fleste strandvoller finnes store mengder drivved, hvalben og forskjellige

Må tilbakeleveres Stortingets kontor, når saken er ferdigbehandlet i Stortinget.

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

saker skyllet op av havet. Betegnende for kysten av Jan Mayen er de på mange steder oprakende klipper i sjøen, formodentlig rester av gamle lavastrømmer der engang gikk ut i sjøen.

Merkelige er de to laguner som finnes i øens midtre del, henholdsvis på syd- og nordkysten og almindelig betegnet som Sørlaguna og Nordlaguna. De er adskilt fra havet ved lave og smale sandvolder og deres overflate ligger bare litt høiere enn havets. De fører ferskvann. Som nevnt er Sørlaguna dannet i nyere tid, idet den ikke finnes på de gamle hollandske karter. Den åpne bukt utenfor Sørlaguna heter Rekvedbukta. På dennes østside ligger Eggøya. I tidligere tid var denne en ø, men senere avsatt sand har bevirket at den nu, som nevnt, er landfast. På østsiden av Eggøya har vi Jamesonbukta og følger vi kysten videre østover kommer vi inn under Beerenbergs mektige massiv. En bre, Sørbreen, skyter her helt ned til sjøen fra den mektige sne- og iskappe som dekker Beerenberg ned til omtrent 600 meters høide. Kysten går videre østover inntil Søraustkapp, hvorfra den bøier nordover for ved Nordaustkapp å bøie vestover igjen. På denne bratte østkyst, som har en lengde av ca. 15 km., kommer flere mindre breer ned til sjøen. På nordsiden av Beerenberg går også et par breer helt ned til sjøen. Følger vi kysten videre sydvestover kommer vi til den ovenfor omtalte Nordlaguna. Straks vest for denne ligger den østerrikske stasjon. Jan Mayen er her på sitt smaleste, avstanden til Sørlaguna er bare 1,5 km. Lengere vest har vi en fremstikkende pynt som deler den åpne bukt på nordsiden i to mindre: Marie Mussbukta og Engelskbukta. Kysten går herfra sydover med endel frempringende odder, bøier så mot syd og skarpt mot øst og videre nordøstover inntil vi er tilbake i Rekvedbukta.

Øens nordlige del inntas som nevnt av den utslukte vulkan Beerenberg. Etter den østerrikske ekspedisjons målinger i 1882—83 er den 2 545 meter høi. Vulkanen har vært forsøkt besteget i 1882 av en norsk fangstskipper, og i 1883 av medlemmer av den østerrikske polarekspedisjon, men ingen

nådde toppen. I 1921 lyktes det imidlertid et parti ledet av professor P. L. Mercanton fra Lausanne å nå kraterranden. Vulkanens krater har en bredde av over en kilometer og danner en 200 meter dyp isfylt kjele. Den øverste kjegle skråner omkring 40° og har en høide av omkring 600 meter. Den basis hvorpå denne kjegle hviler skråner til alle kanter med et fall av 8—10°, en skråning som mot nord og øst fortsetter under havet til minst 1 000 favners dyp.

Beerenbergs basis går mot vest, sydvest og nordøst med temmelig jevne skråninger helt ned til havet eller lavlandet, men mot nord og mot øst danner den særdeles steile kyster med styrtninger på inntil 300 meters høide.

Beerenberg er nedtil omtrent 600 meter dekket av sne og is, men på mange steder skyter isbreer helt ned til havet, tre på nordsiden, fem på østsiden og en på sydsiden.

Beerenberg er for tiden ikke en virksom vulkan. Vi har dog etterretninger om vulkansk virksomhet.

I Johann Anderson's «Nachrichten von Island, Grönland und der Strasse Davis» Hamburg 1746, omtales nemlig et utbrudd ved foten av Beerenberg i året 1732, den 17de mai. Jacob Jacobsen Laab, som var kaptein på en hvalfanger, lå stille 3 tyske mil syd for Beerenberg da et eksplosjonsaktig utbrudd fant sted. Flammer skjøt ut ved foten av fjellet, og etterpå kom en mørk sky av aske. Utbruddet varte i 28 timer. Den sorte sky lå i 4 dager, da skibet fikk vind og seilte derfra. I 15 tyske mils avstand blev skibet dekket av aske. Sannsynligvis har dette utbrudd funnet sted fra det nuværende Vogtkrater.

Et par uker senere var en annen skipper, Alicke Payens i land på øen. Asken lå da så høit at den gikk ham halvveis op på benet.

Næsten 100 år senere, den 29de april 1818, passerte Scoresby med «Fame» øen. Han iakttok da fra skibet, som lå utenfor Jamesonbukta, at der nær Eskkrateret kom røksøiler op fra jorden med 3—4 minutters mellemrum. Røken steg 4 000 fot op i været. Dette blev også iakttatt av kaptein

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

Gillyott, med «Richard of Hull» i den samme måned, da han drepte sel nær øen. Han så også likesom skinn fra glør etter en stor varme.

Det ser ut som det må ha vært et mindre vulkansk utbrudd. Andre har forsøkt å forklare røksøiler som sand, hvirvlet op av kastevinde fra Beerenberg, men dette er vel neppe sannsynlig, da iakttagelsen er gjort av 2 forskjellige i samme måned.

Ved Eggøya og Kapp Traill, henholdsvis på øst- og vestsiden av Rekvedbukta, kan man den dag idag finne vulkanske eftervirkninger i form av kokende vann og damp som kommer op på sprekker i tuff- og aske-lagene.

Jordskjelvene, som ikke er ualmindelige på den ensomme ø, må også sees i forbindelse med dens vulkanske natur.

Det er ikke godt å si når den vulkanske virksomhet begynte i Jan Mayen-området, men sannsynligvis var det i den yngste geologiske periode, i Kvartærtiden. Vi hører aldri om lavastrømmer og det er vel rimelig at de hørte op lenge før folk kom til øen i begynnelsen av det 17de århundrede, men askeutbruddene har fortsatt helt inn i det 19de århundrede.

De vulkanske bergarter oppbygger øen i sin helhet. På sydlandet fins trachytter, og disse ansees for å være de eldste. Ellers finnes lag av tuff og aske. Beerenberg består i sin helhet av lava- og tuff-lag. De yngste lavaer er en olivinbasalt med fine krystaller av augitt og olivin.

Hele øen Jan Mayen er å betrakte som en eneste, veldig vulkan, som stiger op fra et havdyp på 2000—3000 meter til en høide ca. 100 meter større enn Galhøpiggen. Den er således en av jordens største vulkaner.

Planteverkst.

Jan Mayens flora er fattig. Grønt mangler dog ikke. Vegetasjonen danner mange steder grønne flekker, som danner en virkningsfull kontrast til lavabergartenes mørke farver. Vi kjenner ialt 178 forskjellige planter fra øen, hvorav 26 fanerogamer.

Dyreliv.

Av pattedyr er det bare polarreven (blå og hvit) som hører hjemme på Jan Mayen. For revefangstens skyld har en rekke ekspedisjoner overvintret på øen. Den verdifulle blårev utgjør omtrent 90 procent av de fangede dyrs antall.

Når drivisen omslutter øen om vinteren kan det hende, at man får besøk av isbjørn som kommer over isen. I gamle dager skal den også være truffet på Jan Mayen. Ved kysten finnes forskjellige selarter, klappmyts, storkobbe, og Grønland- eller sal-sel.

Fuglelivet er meget rikt og masser av sjøfugl (alker, måker, havhest, krykkjer etc.) hekker ved øens kyster. Eiendommelig er det at flere trekkfugler også er funnet på Jan Mayen.

Klima.

Under en hollandsk overvintring 1633—34 blev der ført en nøiaktig dagbok med optegnelser om værforholdene. Den østerrikske overvintringsekspedisjon 1882—83 foretok fullstendige meteorologiske observasjoner og dessuten foreligger der spredte iakttagelser fra andre ekspedisjoner som har avlagt øen kortere besøk. I 1921 oprettet den norske stat en meteorologisk stasjon med trådløs telegraf på øen og fra den tid har vi fullstendige og systematiske observasjoner. Stasjonen ligger ved Jamesonbukta på sydøstkysten og har en betjening av tre mann, hvorav to er telegrafister. Om sommeren byttes folk, og proviant og andre fornødenheter fornyes. Stasjonens betjening utgjør ved siden av leilighetsvis overvintrende fangstfolk øens hele befolkning.

Jan Mayen ligger i den østgrønlandske polarstrøm som løper i sydvestlig retning langs østkysten av Grønland og har derfor et adskillig kaldere klima enn norskekysten på den samme bredde. Under den ovenfor omtalte overvintring 1882—83 blev den årlige middeltemperatur funnet å være -2.3° . Følgende tall fra 1922 og 1923 gir et begrep om temperaturforholdene.

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsoen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

	1922	1923
Årlig middeltemperatur	÷ 0.4°	÷ 0.5°
Middeltemperatur for koldeste måned	÷ 6.2° (Mars)	÷ 6° (Januar).
Middeltemperatur for varmeste måned	6.2° (August)	4.8° (Juli).
Årets max. temperatur	12.9° (I august)	11.3° (I august).
» min. »	÷16.6° (I mars)	÷13.6° (I novbr.).

Snegrensen blev av professor Mohn i 1878 bestemt til ca. 700 m.

Om vinteren er voldsomme storme meget hyppige. Den største vindhastighet som østerrikerne målte var på hele 71 meter i sekundet. Om sommeren er der sterke tåkedannelser — i ukevis kan øen ligge i tåke — og himmelen er som regel overskyet. Mørketiden (med solen stadig under horisonten) varer fra 18. nov. til 25. jan. eller 68 dager. Midnattsolen varer fra 16. mai til 27. juli eller 73 dager.

Vindforholdene er meget variable, men vestlige vinde er sjeldne. Vinde fra syd og sydøst er som rimelig kan være varme. De fremherskende vinde om sommeren er fra sydøst til sydvest. Sommerens sterke tåkedannelser er en stor hindring for skibstrafikken, idet det kan hende at skuter blir liggende i dagevis like opunder øen uten å komme inn på grunn av tåken.

Jan Mayen er en liten ø uten virkning på klimaet og av forholdene på øen får vi derfor et nøiaktig begrep om værforholdene i denne del av Grønlandshavet.

Isforhold.

Grensen for de ismasser som kommer ned langs Grønlands østkyst, fangstfolkenes «Vestis», går fra litt nordenfor Island forbi Jan Mayen til Svalbard. Iskantens beliggenhet vil dog forskyves endel efter årstiden. Vindforholdene vil også spille en rolle. Om vinteren vil øen i almindelighet være omgitt av drivis, men på grunn av strømforholdene og de skiftende vinde er den ikke sjelden tilgjengelig også om vinteren. Om sommeren ligger drivisen i god avstand vest for Jan Mayen, men kan også da komme den meget nær og det kan hende at øen kan være omgitt av is også på denne tid. Erfaringen viser at det er mest sannsynlig å finne øen isfri fra midten av juli til

midten av august. I de senere år har imidlertid øen vært isfri året rundt.

Havneforhold.

På øen fins ingen havn som gir beskyttelse mot all slags vær. Landgang er derfor bare mulig når sjøen er nogenlunde rolig. Ved sydlige vinde vil skibe naturlig søke til nordkysten og ved nordlige vinde til sydkysten.

Nyttige forekomster.

Såvidt vi vet finnes der på Jan Mayen ingen forekomster av nyttige mineraler eller bergarter. Derimot finnes der på øen adskillig drivtømmer, som er av stor betydning både for den trådløse stasjon og for fartøier som trenger å supplere sin brenselsforsyning.

Historie.

Mulig kjennskap til Jan Mayen før 1607.

Vi har ingen sikre beviser for at Jan Mayen har vært kjent før den blev opdaget av hollendere og engelskmenn i begynnelsen av det 17de århundrede. I de gamle norske og islandske beretninger finner man intet som med sikkerhet kan sies å tyde på at nordmennene har kjent den. Riktignok er der enkelte som mener at det Svalbard som nevnes i den islandske «Landnámabók», hvor der angis å være 4 døgns seilas fra Langanes til Svalbard nord i Havsbotten er Jan Mayen. Selv om man ikke kan være enig i denne fortolkning, så viser ialfall denne meddelelse at nordmennene foretok seilture nordover fra Island, og det vilde da være utenkelig at de ikke skulde ha støtt på Jan Mayen også. Beerenberg på Jan Mayen er meget høit, og kan sees på langt hold. Scoresby sier således at han har sett øen på 100 miles avstand, og når man betenker at avstanden mellom Island og Jan Mayen er bare 300

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

nautiske mil, vil det sees at man ikke behøver å reise mere enn 200 mil nord for Island for å få øie på Jan Mayen.

1558 utkom der i Venedig en bok om brødrene Nicolo og Antonio Zenos' reiser og opdagelser i norden med et kart. Både kartet og beskrivelsen viser et sådant kjennskap til norden at man ikke uten videre kan si at alle historier er opdiktelser. Blandt annet finner man en beskrivelse av St. Thomas Zenobium (kloster) som angis å ligge under et stort ildsprutende fjell likesom Etna og Vesuv. Nicolo skulde ha funnet dette på en av sine reiser nordover. Bygningene skulde bestå av sten som kastes glødende ut av fjellet, og det blev opvarmet av kanaler med varmt vann. På kartet er dette kloster avlagt på en ø, som i forhold til Island har Jan Mayens beliggenhet.

Men hvad nordmennene kan ha visst om øen gikk i et hvert fall i glemmeboken da ferdene til Island og Grønland ophørte, så omkring år 1600 var der ingen som hadde noget kjennskap til den.

Øens opdagelse i begynnelsen av det 17de århundrede.

Som vi vet blev Svalbard gjenopdaget av hollenderen Willem Barents i 1596 rent tilfeldig, da han søkte etter en nordlig sjøvei til Kina. Dette gav støtet til en ganske livlig fangstvirksomhet i de følgende år, og under disse fangstferder blev Jan Mayen opdaget, eller kanskje rettere gjenopdaget. Opdagelsen tilskrives i almindelighet hollenderen Jan Cornelisz May, som skal ha funnet øen på sin reise mot norden i 1611.

Dette meddeles først av Zorgdrager og går siden igjen i senere skrifter. Da denne opdagelse ikke er nevnt med ett ord i den meget utførlige journal over Jan Cornelisz May's reise, og heller ikke i eldre dokumenter i de hollandske arkiver, så må angivelsen av dette årstall bero på en navneforveksling med Jan Jacobsz May, som virkelig fant øen i 1614.

De autentiske opplysninger viser nemlig at opdagelsen først er gjort i 1614. I de hollandske arkiver i Haag finnes et dokument datert 29de august 1615, hvori det holland-

ske privilegerte hvalfangstselskap, «Noordsche Compagnie», forlanger å få sin opdagelse anerkjent. Heri angis det at den er gjort i juli 1614 av de to skibe «De goude Cath» av Amsterdam og «Den Orangienboom» av Enkhuizen; Jan Jacobsz May var kaptein på «De goude Cath» og Jacob De Gouwernaer på «Den Orangienboom». Joris Carolus van Enkhuizen var med som styrmann. Kompaniet gjorde gjennom dette dokument fordring på øen eller fangstretighetene.

Samme år nådde et annet skib tilhørende det Noordsche Compagnie øen. Det var «Het Cleyne Swantzen» av Delfshaven. Kaptein Jan Jansz Kerchhoff, som kom like efter Jan May, undersøkte øen nærmere. Jan May skal siden har overdraget øen til Richelieu, guvernør i Havre.

Denne opdagelse er blitt stadfestet ved at Joris Carolus's originalkart er blitt funnet i de senere år i Depôt des Cartes de la Marine i Paris. Dette kart er tegnet av Joris Carolus 1614, og øen er kalt «Mr. Joris Eylant». Av andre navne finnes «Ian Meys Hoeck» og «Gouwenaers Bay». Bleau (1623) kaller øen Jan Mayen Eylant efter den egentlige opdager.

Vi vil så se litt på de engelske opdagelsesferder til Jan Mayen.

Det kan være grunn til å tro at øen var opdaget av engelskmenn allerede nogen år før 1611, men at dette var hemmeligholdt på grunn av den skarpe konkurranse om fangsten mellem hollenderne og engelskmenn. Thomas Edge sier således i «Briefe Discoverie of the Northerne Discoveries of Seas, Coasts and Countries etc.» trykt i «Purchas His Pilgrimes» at William Hudson med «Hope-well» i 1608 (skal være 1607) på syd-tur fra Spitsbergen opdaget en ø på 71° N.Br., som han kalte Hudson's Tutches. Hvilken Hudson dette er vet man ikke sikkert. Enten forveksler Edge William Hudson med den kjente opdagelsesreisende Henry Hudson, eller så kan William Hudson være en sønn eller bror av denne. I Henry Hudsons beskrivelse finnes intet om opdagelsen av Jan Mayen.

Hvalfangere fra Hull, sannsynligvis Tho-

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

mas Marmaduke, sies å ha opdaget øen i 1611 eller 1612 og ha kalt den Trinity Island. Baskeren Jean Vrolicq sier at han besøkte den i 1612 og kalte den Isle de Richlieu. Dette er antagelig en opdiktelse, da Vrolicq neppe har kjent øen før mange år etter. Andre gamle navne på Jan Mayen er Young's Foreland, Mauritius og Pico, den Hoogen berg, Groenland, Lounges Forland, samt «het Eylant in questic» (Angjældende ø). Dette siste navn blev mest benyttet av hollenderne etter opdagelsen.

I Bergen Museums bibliotek finnes et gammelt hollandsk kart fra 1610 av Cornelius Doetss trykt hos Dirck Peters i Amsterdam, hvorpå Jan Mayen er avsatt. Øen er kalt «Jan Mayen eyland» — et navn som først vites å være innført av W. Jz. Blaeu i hans «Zee-Atlas» i 1623. Andre mener at dette kart virkelig er fra 1610, men at «Jan Mayen eyland» er inngravert senere, men før 1623. Bleau's kart fra dette år synes å være en kopi av Doetss' kart.

1614. den 28de juni. fant et skib som var utrustet av et selskap fra Duinkerken Jan Mayen. I spissen for dette selskap stod engelskmannen John Clarke (av hollenderne kalt Jan de Clerck). Dette fartøi var altså der før Jan Jacobsz May og skulde derfor ha prioritet på opdagelsen. Det angis også at duinkerken straks begynte hvalfangst ved øen.

Efter de opplysninger man har synes det som duinkerken har prioritet på Jan Mayens opdagelse i 1614.

I 1614 blev der ikke gjort nogen anmeldelse til Generalstatene om opdagelsen av Jan Mayen hverken fra Noordsche Compagnie eller fra selskapet i Duinkerken.

Som man ser er der uoverensstemmelser med hensyn til tiden for Jan Mayens første opdagelse. Der er således ikke mindre enn 7 ganger gjort krav på øen og fordelten av å ha opdaget Jan Mayen som nytt land. Det er vel ikke umulig at øen virkelig var opdaget før 1614, men at kravet på øen blev fremsatt av «Noordsche Compagnie» først da konkurransen fra andre hvalfangere blev merkbar.

Det første sikre engelske besøk på øen

fant sted i 1615 av Robert Fotherby, som trodde han opdaget en ny ø, og kalte den for Sir Thomas Smiths Island. Han gav en god beskrivelse av den, og nevner at han så mange spor av rever og bjørner, men få fugler. Han kalte det høieste fjell Mount Hackluyt. Dette navn har således prioritet for Beerenberg.

Fotherby skal i henhold til Purchas før 1625 ha uttalt: «The Dutch have beene a bane to this Trade and Discoverie: The Hull-men have done some bad service in this action, for they were the first that carried the Dutch to the Tutches, as by Wivendens Oath and Journall appeares.» Dette skulde tyde på at han først etter 1615 hadde lært øens historie å kjenne. Han bruker også Hudsons navn på øen.

Hvalfangsten inntil 1642.

Jan Mayen blev som vi har sett opdaget av hvalfangere og var til å begynne med en meget god fangstplass, da der vrimlet av den verdifulle grønlandshval rundt øen.

Fangsten begynte antagelig i 1614 for duinkerkenes vedkommende, men først i 1616 fanget hollenderne noget der. I dette år sendte Noordsche Compagnie alle sine skibe til Jan Mayen. Dog synes andre hollendere å ha fanget i hemmelighet allerede i 1615.

1615 blev skibet «Tswaentgen» også kalt «het duyffgen» sendt på opdagelsesreise under kommando av Jan Sybrantsz. Paelman van Opperdoes for å opdage nye øer, samt undersøke Jan Mayen nøiere. Alt i august kom han tilbake og berettet at han ved Jan Mayen hadde påtruffet Kyen's og Leversteyn's skib, som drev hvalfangst der.

Kerckhoff, som også fant Jan Mayen i 1614, reiste op i hemmelighet året etter for et nytt selskap «de kleine Noordsche Compagnie» og begynte fangst ved Jan Mayen. Dette selskap påstod i 1615 å ha funnet en ny ø, som de kalte Mauritius, men dette var Jan Mayen, som Kerckhoff kjente fra året i forveien.

I 1616 var der i alt 15 skibe, 6 tilhørende «de Noordsche Compagnie» 5 tilhørende «de kleine Noordsche Compagnie». 2

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavssøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

tilhørende zeelenderne og 2 tilhørende et rederi fra Duinkerken.

De 2 duinkerkske skibe var bemannet med engelske sjøfolk under kommande av Guillaume Le Gouverneur og Marten Clarke, John Clarkes bror, samt med de for fiskeriet nødvendige baskere. De synes å ha fanget uhindret dette år. Næste år, altså 1617, hadde de utrustet 6 skibe, men disse blev overfalt og plyndret av hollendere, som var overmektige i antall. Kun 2 av skibene fikk tillatelse til å drive hvalfangst, men først måtte de love aldri å komme igjen. Allikevel synes det som om duinkerken også de følgende år uhindret var på fangst der med 2 skibe.

1617 fikk to hollandske selskaper, et fra provinsen Zeeland og Noordsche Compagnie, Amsterdam, privilegier på fangsten rundt øen. De satte op kokerier på land og gjorde en glimrende fangst. På to reiser bragte et fartøi, kaptein William Ys, hjem 2 000 kvarteller eller 4 000 tonns olje på en sommer. Privilegiene blev fornyet i 1622 på 12 år. I 1633 blev de atter fornyet på 8 år.

I 1618 var der 19 hollandske fangstfartøier ved øen.

Hollenderne hadde sine spekkgryter, hytter, varehus o. s. v. i Sørbukta, Rooberget, Rekvedbukta, Engelskbukta, Vestre og Austre Krossbukta. Marie Mussbukta var det første sted hvor kokerier blev opsatt.¹

De siste ruiner finner man nu i Wallrosgat, hvor trevirket ennu ligger over grunnmurene, men det hele er dekket av sand.

Man gjorde så rik fangst ved Jan Mayen at skibene ikke klarte å frakte alt hjem om høsten. Derfor blev endel lagt igjen i pakkboder eller gravet ned til avhenting neste år. Om våren blev så dette hentet av særskilte skibe («naschepen»).

Fangsten avsluttedes om høsten den 28de august, og til den tid måtte alle skibe være lastet.

I 1628 var bebyggelsen så stor at det Noordsche Compagnie fant det lønnsomt å

oprette 2 forter og 1 batteri til forsvar mot angrep av sjørøvere.

1618 gav Jacob I av England en korporasjon fra Hull monopol på fangsten ved Jan Mayen. I dokumentet herom kalles øen Tritiny Island. Hollenderne benyttet mest navnet «Mauritius Island» eller «St. Maurice» efter Prins Maurice av Nassau.

Richelieu gav Vrolicq rett til i kongen av Frankrikes navn å drive hvalfangst på øen Richelieu i 4 år fra 1ste januar 1630.

Van der Brugge forteller i Journal der seven Matrosen p. 4 at danskene også gjorde fordring på Jan Mayen som tilhørende Grønland og at de fisket der sammen med hollenderne. Kildene beretter ikke noget om den engelske hvalfangst ved Jan Mayen, men de gamle engelske navner viser at en sådan må ha funnet sted.

I 1632 forhindret isen skibene i å komme inn til øen om sommeren.

Samme år i august blev de hollandske kokerier plyndret av 2 baskiske skibe, og spekk, hvalben etc samt bruksgjenstander som var satt igjen på øen til neste års avhenting blev tatt og solgt i Rouen og andre steder. Disse skibe må således være kommet gjennom isen efterat den hollandske fangstflåte hadde opgitt fangsten og forlatt øen.

På grunn av denne begivenhet blev der vinteren efter, 1633—34, sendt op et mannskap på 7 mann for å overvintre for det Noordsche Compagnie. De blev landsatt 26de august. Den 8de september blev de forskrekket av en støi som om noget falt meget tungt på jorden, men de så intet. Dette har sannsynligvis vært et jordskjelv, som også nettop nu har optrådt med sterke smell. Den første av de overvintrende døde 16de april av skjorbuk, journalen slutter 31te april, og da den hollandske flåte ankom den 4de juni for å hente dem, blev de alle funnet døde i deres hytter. De bodde i Noordbai, eller Kvalrossgattet som det nu heter. Østerrikerne antok feilaktig at det var i nærheten av Sørbukta, hvor de fant en større gravplass. Det var ved de 7 hollenderes bukt inne mellem Kvalrossgattet og Sørbukta. De satte op et trekors med

¹ Hovedkvarteret var i Engelskbukta hvor 10 hytter var opført.

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

en kobberplate med innskripsjon her. Dette er den eneste kjente overvintring på Jan Mayen i eldre tid.

Efter denne tid vet man ikke meget om fangsten, men de hollandske privilegier blev forlenget til 1642. Hvalen blev delvis utryddet i øens nærmeste naboskap og delvis blev den skremt bort og søkte nordover i isen. Følgen var at hvalfangerne forlot øen og trakk nordover og vestover til Danmarkstredet. Man har grunn til å anta at hvalfangsten ved Jan Mayen helt ophørte i 1642.

Tiden fra 1642 til selfangstens begynnelse i det 18de og 19de århundre.

Fra hvalfangstens ophør i 1642 hører man lite om Jan Mayen. Øen hadde ikke lengere interesse for nogen og nevnes derfor ikke i de gamle beretninger fra denne tid. Imidlertid kan der ikke være tvil om at den har vært iaktatt gjentagne ganger av hvalfangere som reiste til og fra fangstfeltet.

Fra tiden nærmest etter 1642 har vi be retning om at Jan Mayen blev besøkt i 1653 av den danske marineofficer og grønlandsfarer David Danell.

1699, den 4de august, passerte noen hollandske hvalfangerskibe Jan Mayen på vei fra Spitsbergen til Island. Den bekjente hollandske hvalfanger Zorgdrager, som førte skibet «Verguldte Bykorf», rodde i land og fant da 20 chaluupper som var satt op mot hverandre sådan som hollenderne pleier å gjøre om vinteren, 2 store båter, noen tranfat, en stor dyngge tykke skibstaug, samt murene fra trankjelene og pakkhusene. Det så ut som om alt var forlatt med tanke på å komme igjen. At intet var ført bort siden, tyder på at øen ikke har vært besøkt efter at de siste hvalfangere forlot øen. Der finnes den dag i dag en hel del rester efter de hollandske bygninger og varelagere, likesom der er funnet en rekke gamle graver på forskjellige steder av øen. Zorgdrager nevner også at på den tid han besøkte øen var der kun en og annen hval å se i nærheten av denne.

Det kart som finnes i Zorgdraggers bok

må være optatt av ham selv på denne tur, med benyttelse av eldre karter.

1732, den 17de mai, iakttok den tyske hvalfanger Jacob Jacobsen Laab et vulkansk utbrudd ved Beerenberg, hvilket nærmere er beskrevet under avsnittet geologi. Ca. 14 dager senere var en annen hvalfangerskipper, hollenderen Alicke Payens i land på øen.

1817 besøktes øen av den kjente skotske hvalfanger, prest og forfatter W. Scoresby jr., som den 3dje og 4de august målte op østkysten og forbedret Zorgdraggers kart. Foruten Scoresby hvis fartøi var «Esk of Whitby» var der 2 andre britiske hvalfangere, Jackson og Bennet med sine skibe.

1818, den 29de april, passerte Scoresby med «Fame» atter øen. Som beskrevet under avsnittet geologi iakttok han da et vulkansk utbrudd nær Eskkrateret. Det samme utbrudd blev også sett av den engelske hvalfanger Gillyott med skibet «Richard of Hull».

Angående Jan Mayens senere historie henvises til avsnittene om den moderne fangstvirksomhet side 11.

Turistferder og videnskapelige ekspedisjoner.

De ekspedisjoner vi hittil har hørt om har utelukkende vært hval- og selfangstekspedisjoner. Ingen har hatt til hensikt spesielt å undersøke øen, skjont der av enkelte, særlig Scoresby, er levert en utmerket beskrivelse av den. Hans kart viser også i hovedtrekkene øens utseende riktig.

I det følgende skal nevnes noen av de turistferder og videnskapelige ekspedisjoner som har besøkt Jan Mayen eller farvannene der omkring. De aller fleste av disse besøk har vært meget kortvarige og hatt meget liten betydning for øens utforskning.

1856 forsøkte franskmannen La Roncière med prins Jérôme Napoléons yacht «Reine Hortense» å nå øen, men måtte vende om på grunn av is og kullmangel. Sammen med «Reine Hortense» avgikk også Lord Dufferins yacht «Foam» fra Reykjavik. Dufferin var såvidt i land på en odde

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

under Beerenberg den 13de juli, og fortsatte straks reisen til Spitsbergen.

1861 blev øen første gang besøkt av en videnskapelig ekspedisjon under ledelse av den bekjente Genfer naturforsker Carl Vogt, som tilbragte 4 dage der fra 20de—24de august. Fartøiet var en seilskonnert fra Hamburg. Der blev optatt en kartskisse av Vogt og en annen av deltagerne dr. Berna, nærmest en forbedring av Scoresby's kart.

1863 var den svenske zoolog Aug. Quennerstedt med som passasjer på briggen «Jan Mayen» av Christiania, kaptein C. Castberg på fangstfeltet ved Jan Mayen. Han kom ikke i land på øen på grunn av is.

1869 var den tyske polarforsker Kolde-
wey med «Germania» ved Jan Mayen, men kunde ikke lande på grunn av tung sjø.

1872 var engelskmennene Leigh Smith og kaptein J. C. Wells med skonnerten «Samson» i land på øen et par dager i begynnelsen av mai.

1877, den 29de juli, besøkte Den norske Nordhavs-Expeditions fartøi «Vøringen» øen og der blev gjort landgang i Marie Mussbukta. Den neste dag blev der gjort zoologiske skrapninger fra båt og de følgende dager til 2den august, da fartøiet forlot øen, gikk man rundt denne og tok peilinger og skisser, som blev brukt til et nytt kart. Professor Mohn har gitt en detaljert beskrivelse av besøket og av øen (Den norske Nordhavs-Expedition 1876—78. V. Christiania 1892). Der blev utarbeidet et kart av kaptein Wille og prof. Mohn på basis av Scoresby's kart, og Jan Mayen blev flyttet 9 nautiske mil lengere vest enn på Scoresby's kart.

1878 så man Jan Mayen fra det hollandske forskningsfartøi, seilskonnerten «Willem Barendtz», og kunde stadfeste øens vestligere beliggenhet.

1882—1883. Den første større videnskapelige ekspedisjon som foretok nøiaktige undersøkelser av Jan Mayen var den østerrikske ekspedisjon som overvintret 1882—83 under ledelse av løytnant von Wohlgemüth. Ekspedisjonen blev bekostet av grev Hanns Wilczek. Ekspedisjonens stasjon på Jan Mayen var den ene av flere internasjonale polarstasjoner som blev op-

rettet det år. Stasjonen blev bygget ved Marie Mussbukta, hvor husene finnes enda, om enn adskillig medtatt. Alt materiell blev bragt i land i slutten av juli, og den 16de august forlot ekspedisjonsfartøiet «Pola» øen. Deltagerne i overvintringen var: Løytnant Emil von Wohlgemüth, løytnant Richard Basso, læge Ferdinand Fischer samt 11 underofficerer, matroser og håndverkere. ialt 14 mann.

Østerrikerne optok et kart over øen, gjorde en rekke meteorologiske og oseanografiske observasjoner, samt samlet inn et stort zoologisk og botanisk materiale. Resultatene er samlet i et standardverk om Jan Mayen.

Det østerrikske kart over øen i målestokk 1:100 000 av A. Bobrik von Boldva blev i sin tid regnet for det mest detaljerte kart over noget polarområde. Dette kart er optrykt i senere arbeider og er korrekt.

Ekspedisjonen forlot Jan Mayen den 6te august 1883 med D/S «Pola».

1891. Marineskibet «Chateaurenault» utsendt av det franske marinedepartement, forsøkte å nå øen, men måtte vende om på grunn av is. Den kjente geograf Charles Rabot var deltager i turen, likeledes den østerrikske løytnant Auguste Graetzl, som deltok i overvintringsekspedisjonen 1882—1883.

1892. Den 27de—28de juli avla en ekspedisjon ombord på marineskibet «La Manche», utsendt av det franske marinedepartement, et besøk på øen. Kapteinen var Bienaimé. Blandt deltagerne var Charles Rabot, professor Georges Pouchet og løytnant Graetzl. Der blev tatt noen observasjoner. Fartøiet gikk derfra til Svalbard.

1896. I august blev øen besøkt av den danske Ingolf-ekspedisjon, under kommandør Wandel.

1899. Den svenske videnskapsmann A. G. Nathorsts ekspedisjon med «Antarctic» gjorde et ophold ved Jan Mayen fra 12te—23de juni 1899. Ekspedisjonen var da på vei til Grønland, bl. a. for å finne mulige spor efter Andrée. Hensikten med det svenske besøk var derfor ikke bare å drive videnskapelige undersøkelser, men også å se efter

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

om Andrée muligens over isen skulde ha søkt tilflukt i det østerrikske hus der.

1900. 7de—9de august var «Michael Sars» med Nansen og Johan Hjort ved Jan Mayen og undersøkte fiskeriforholdene. Nansen var også en tur i land.

1900. Jan Mayen blev besøkt av den danske østgrønlands-ekspedisjon under ledelse av kommandør G. Amtrup. Den svenske polarforsker Otto Nordenskjöld var deltager i denne ekspedisjon, som opholdt sig 3 døgn på øen for å gjøre naturvidenskapelege undersøkelser. Der foreligger fra dansk side en rekke avhandlinger om Jan Mayens plantevekst av materiale innsamlet på denne ekspedisjon.

1902 planla professor Kr. Birkeland en overvintring på øen for å gjøre magnetiske observasjoner og nordlysundersøkelser der; men på grunn av de østerrikske bygningers dårlige tilstand blev overvintringen opgitt og Bossekop valg til stasjon.

1902. Den franske læge og polarforsker J. B. Charcot besøkte Jan Mayen med yachten «Jeanne-Marie».

1903 var «Michael Sars» ved Jan Mayen på oseanografisk tokt og fiskeriundersøkelser.

1909. Den 21de juni anløp hertugen av Orléans med «Belgica» Jan Mayen på vei til Grønland. Han traff her den norske fangst-ekspedisjon som overvintret fra 1908—1909.

1911. Hertuginnen av Bedford med dampyachten «Sapphire» besøkte Jan Mayen den 30te juli, men hun kom ikke i land på grunn av brenningen.

1911. Mr. I. Foster Stockhouse på yachten «Matador» besøkte øen i august.

1912. Dr. Charcot var 21de juli i land på Jan Mayen for å undersøke om der var spor av vulkansk virksomhet ennu. Han fant at dette ikke var tilfellet, men at vinden hvirvlet op støv, som kunde ligne damp.

1919 i august var det danske opsynsfartøi for Grønland «Islands Falk» ved Jan Mayen og foretok oplodninger rundt øen, samt reparerte det østerrikske hus som man fra dansk side har opplyst at ha fått i foræring av grev Wilezek. Der blev også malt et stort dansk flagg på taket.

1921 avgikk en statsunderstøttet norsk ekspedisjon til Jan Mayen med fartøiene «Isfuglen» og «Polarfront». Ekspedisjonsleder var ingeniør H. Ekerold som også hadde tatt initiativet til denne ekspedisjon, hvis formål var å opføre en trådløs- og værvarslingsstasjon på øen. Foruten lederen deltok amanuensis Tveten. Avreisen fant sted fra Bergen den 1ste august og 6 dager efter var man fremme i god behold. Stasjonen blev bygget ved Jamesonbukta. Arbeidet blev påbegyndt den 8de august, og allerede den 17de september var alt ferdigbygget. Samme dag forlot «Isfuglen» øen med de folk som hadde satt op stasjonen, og Ekerold med 2 mann blev igjen for å overvintre. Værtelegrammer blev straks avsendt. Imidlertid blåste radiomastene ned den 24de september, så stasjonen først blev i stand igjen den 19de oktober. Siden har den vært i uavbrutt virksomhet.

Stasjonen ligger 21 meter over havet, og består av stasjonshuset, hus for 2 motorer og 1 sjå til visering av pilotbalonger. Mastene er over 40 meter høie. Der overvintrer hvert år 3 eller 4 mann, hvorav 2 telegrafister. Betjeningen skifter hver sommer, da også ny proviant sendes op.

Den meteorologiske stasjon på Jan Mayen har vært i uavbrutt drift siden 1921, når undtas at den på grunn av storm har vært satt ut av funksjon nogen dager i oktober måned 1923 og 1924.

Som passasjerer medfulgte Ekerolds ekspedisjon en del engelskmenn fra Cambridge Universitet, nemlig botanikeren J. L. Chaworth-Musters og polarforskeren og geologen J. M. Wordie, naturforskerne W. S. Bristowe og T. C. Letbridge og en assistent, Richmond Brown. Den schweiziske meteorolog P.-L. Mercanton fikk også medfølge Ekerolds ekspedisjon. Under ledelse av Mercanton besteg Wordie og Letbridge Beerenberg 9de—11te august. Dette er den første bestigning av dette fjell.

Sommeren 1927 blev Beerenberg besteg av Finn Devold, bestyrer av værvarslingsstasjonen, Henry Joesting og Gustav Øines 23de—24de juni.

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

Efter Devolds målinger er Beerenberg 2100 meter.

I 1923 var «Heimen», kaptein Jacobsen, med Wordie og 6 unge videnskapsmenn innom Jan Mayen på tur til Franz Josefs Fjord på Grønland. De kom ikke frem og gikk derfor til Island.

Samme år blev fartøiet «Conrad Holmboe» tilhørende det Geofysiske institutt på Tromsø sendt til Grønland under ledelse av licentiat Edlund for å skifte mannskap på stasjonen i Myggbukta. På turen vestover anløp man Jan Mayen den 25de—27de juli, hvor den nye besetning for overvintringen blev satt i land, sammen med oseanografen Mosby, som returnerte til Norge samme sommer.

Den moderne fangstvirksomhet. Selfangst.

Norske fangstfolk betegner almindelig drivisen fra Island og nordover forbi Jan Mayen til Svalbard for «Vestisen» og innen dette område betegnes drivisområdet nordvest for Jan Mayen for «Jan Mayen-feltet». Her foregår i tiden april—mai en utstrakt fangst av grønland-sel og klappmyts. Dels er det unger av den første som fanges dels er det voksne dyr av begge arter. Fangsten av unger foregår, enkelte år, like inn til øen. Her fanges også endel storkobbe, men denne fangst er dog ubetydelig.

Efter Svalbards opdagelse i 1596 kom der istand en livlig hvalfangst i disse farvann. Eftersom tilgangen på hval minsket ved Svalbards kyster, søkte hvalfangerne sig andre felter bl. a. i drivisen langs Grønlands østkyst. Da hvalbestanden stadig avtok, begynte hvalfangerne også å fange sel, og vi vet at selfangere blev utrustet fra byene ved Wezern i 1720. Denne selfangst i Vestisen blev drevet av britiske, tyske og danske fartøier langt inne i det 19de århundrede.

Den norske selfangst ved Jan Mayen — i Vestisen — blev optatt i 1840-årene av folk fra byene ved Oslofjorden. Allerede i 1830 hadde forøvrig kaptein With fra Tromsø, Richard Withs far, vært med skon-

nerten «Alexander» under Jan Mayen efter sel. I 1847 blev der utrustet tre fartøier, det ene under kommando av Svend Foyn fra Tønsberg, pioneren for norsk virksomhet i disse farvann. Fangsten var i de første år meget god, således fikk Foyn et år med damperen «Elieser» 16 400 sel til en verdi av 40 000 sp.daler. I 1855 deltok 13 seilskuter fra Østlandet. I 1863 var de norske fartøiers antall 18. Dessuten fanget engelskmennene med dampskib; forøvrig deltok nogen tyske, danske og tre hollandske fartøier, hvorav to med norsk besetning. I 1867 deltok 15 norske skuter i selfangsten ved Jan Mayen, og skutene fordelte sig således på de forskjellige byer: Tønsberg 8, Oslo 3, Drammen, Sandefjord, Holmestrand og Halden hver 1. I 1868 deltok 15 norske, 22 britiske, 5 danske og 5 tyske skib i selfangsten i Vestisen. I 1874 hadde østlandsbyene det største antall skib på fangst i disse farvann, nemlig 35 hvorav 16 med dampmaskin. Inntil denne tid var selfangsten knyttet til isen ved Jan Mayen, i det år blev der begynt med fangst på klappmyts i Danmarksstredet mellom Island og Grønland. I 1876 blev de interesserte nasjoner enige om å frede grønland-selen inntil en bestemt dato om våren og der blev i Norge utstedt en lov herom. Den nugjeldende bestemmelse sier at «På havstrekningen mellom 67° og 75° nordlig bredde og mellom 5° og 17° vestlig lengde fra Greenwich skal det være besetning på norsk skib og enhver norsk undersått forbudt å drepe eller fange sel, klappmyts derimot ikke innbefattet, tidligere på året enn 1ste april».

I 90-årene trakk de britiske selfangere sig helt tilbake fra fangsten, så fra den tid har nordmennene vært de enerådende. I Norge foregikk der også en omskiftning, idet den østlandske flåte for fangst i disse farvann gikk tilbake for aldri mer å ta sig op igjen.

Fangstfolk fra landets nordlige fylker har allerede tidlig deltatt i fangsten ved Jan Mayen. Ovenfor er nevnt kaptein Withs fangsttur i 1830.

Fra 1898 har folk fra Sunnmør arbeidet frem en lønnende fangstbedrift med middels

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsoen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

store fartøier. I det år blev 2 fartøier sendt til Vestisen. Senere er flåten øket og øket

og i 1924 hadde sunnmøringene 20 fartøier for fangst på Jan Mayen-feltet.

Oversikt over den norske selfangst i Vestisen:

Jan Mayen-feltet og Danmarkstredet.

(Efter Thor Iversen).

År	Fartøier		Sel i alt	År	Fartøier		Sel i alt
	Seil	Mask.			Seil	Mask.	
1847	3	—	—	1892	—	23	98 786
48	1	—	—	93	—	18	104 647
49	1	—	—	94	—	14	80 645
1850	1	—	—	95	—	17	46 393
51	1	—	5 500	96	—	18	79 649
52	3	—	12 600	97	—	13	58 583
53	5	—	22 000	98	—	13	38 620
54	9	—	28 600	99	2	7	32 226
55	13	—	30 200	1900	2	7	47 000
1856—1859	Ingen opgaver			01	2	8	14 500
1860	21	—	67 813	02	2	6	47 000
61	20	—	35 159	03	4	8	41 500
62	18	—	46 454	04	4	6	32 000
63	19	—	46 091	05	8	6	19 170
64	16	—	48 087	06	11	6	16 551
65	16	—	60 482	07	13	7	17 979
66	14	2	47 682	08	13	7	30 695
67	13	2	83 223	09	4	20	29 750
68	13	2	63 757	1910	—	27	42 687
69	14	1	62 540	11	—	—	28 900
1870	15	3	85 765	12	—	26	38 300
71	16	3	82 194	13	—	27	20 000
72	16	10	59 451	14	—	31	64 000
73	16	16	120 771	15	—	33	56 000
74	19	16	90 565	16	—	—	—
1875—1881	Ingen opgaver			17	—	63	87 000
1882	1	14	78 973	18	—	—	—
83	—	14	106 000	19	—	—	78 493
84	—	16	88 190	1920	—	56	71 424
85	—	18	58 028	21	—	14	17 750
86	—	19	42 723	22	—	23	50 000
87	—	24	52 452	23	—	—	71 362
88	—	23	81 424	24	—	—	67 245
89	—	23	71 300	25	—	—	66 343
1890	—	25	49 734	26	—	—	82 929
91	—	26	66 752				

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsoen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

Der har også vært drevet endel hvalfangst i havet ved Jan Mayen, og undersøkelseekspedisjoner etter hval har også arbeidet der oppe. Da nordmennene drev hvalfangst ved Island, blev der også fanget i havet oppe ved Jan Mayen. Der har også vært et par norske undersøkelseekspedisjoner deroppe i den senere tid, nemlig:

1919 sendte A/S Jonas M/K «Jonas», kaptein Tinius Lystad, på undersøkelser fra midten av juli til uti august. Besetningen var i land ved Marie Mussbukta. Man så adskillig hval.

1920. Fra Sandefjord blev utsendt motorjakt «Sørkyst» til Ishavet, bl. a. Jan Mayen. Kaptein var hvalfangerbestyrer A. H. Andersen. Fartøiet var utrustet for hval-

fangst med kanon på baugen; men man fikk ingen hval.

Begge disse ekspedisjoner blev bekostet av direktør O. Vegger og Thor Hasle.

Revefangst.

I tiden fra den østerrikske videnskapelege ekspedisjons overvintring på Jan Mayen 1882—1883 til 1906 har ingen ekspedisjon overvintret på øen. Fra det år og utover har en rekke norske ekspedisjoner overvintret for revefangstens skyld. Denne kan vel aldri bli særlig stor, men er lønende da den rev som mest finnes er den verdifulle blårev.

Nedenfor følger en liste over overvintringsekspedisjoner samt deres fangstutbytte.

År	Reder	Antall deltagere	Fangst	Verdi i kr.	Anm.
1633—34	Noordsche Compagnie, Amsterdam	7			Samtlige døde under overvintringen
1882—83	Grev Hanns Wilczek, Wien	14			Videnskapelig østerriksk polarstasjon
1906—07	Konsul J. Gjæver, Tromsø	3	200—300 rev 1 bjørn	23 000	Eksp. deltagere omkom ved forlis på Island
1908—09	Lars L. Haugen, Anders A. Røthe, Tromsø	6	120 blå- og hvitrev, 1 storkobbe	11 000	En mann døde i 1909
1910—11	Lars L. Haugen, Tromsø	3	40—50 rev, ves. blå	4 000	To mann døde
1917—18	Johan Hagerup, Tromsø	4	242 blårev, 20 hvitrev, 3 bjørn	110 000	
1920—21	Schjelderups Sælfangstrederi A/S, Skånland	2	60 blårev, 8 hvitrev	25 000	
1920—21	Olav Nedrelid, Hjørungavåg	2 el. 3	58 blårev, 8 hvitrev	25 000	

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsoen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

År	Reder	Antall deltagere	Fangst	Verdi i kr.	Anm.
1921—22	H. Ekerold, Norske Meteorol. Institutt	3	40 rev	22 000	
1922—23	Norske Meteorol. Institutt	3	11 blårev, 1 hvitrev	7 500	
1923—24	—→—	3	34 blårev, 8 hvitrev	21 000	
1924—25	—→—	3	12 rev	7 000	
1924—25	Schjelderups Sælfangstrederi A/S, Skånland	4	51 blårev	20 000	Derav 30 levende
1924—25	Johan Hagerup, Tromsø	3	62 blårev	13 000	
1925—26	Norske Meteorol. Institutt	3	46 blårev, 2 hvitrev	15 000	
1926—27	—→—	4	14 blårev, 5 hvitrev	6 600	
1926—27	Karl Hoel, Ålesund .	3	10 blårev, 1 hvitrev	2 600	
1926—27	The Polarfront Company (Canada) . .	4	19 blårev, 1 hvitrev	10 000	Av disse var 11 levende blårev
				332 150	

Som det vil fremgå av ovenstående er revefangsten på Jan Mayen av adskillig økonomisk betydning. Men da øen er liten og revebestanden begrenset vil en intens og stadig fangst lett kunne utrydde hele bestanden. Det vil derfor være ønskelig at fangsten underkastes visse innskrenkninger.

Angående prisene for reveskinn kan opplyses: Fra 1906 til 1914 var den gjennomsnittlige pris pr. blårev kr. 95,00, for hvitrev kr. 50,00. Fra 1917 til 1923, blårev kr. 400,00, hvitrev kr. 175,00. 1924 kr. 800,00. I sommer hadde blåreven en verdi av kr. 500,00 og hvitreven kr. 70,00. Verdien av levende dyr betales nu med kr. 2 500,00 parret.

Jan Mayens betydning for norsk næringsliv.

Jan Mayen har et rikt dyreliv. I fjellene hekker store skarer av fugl, mest alker,

men man finner også de fleste andre fra ishavets øer kjente fuglearter. Av pattedyr har man først og fremst rev, blårev og hvitrev. Den første er mest almindelig (90 pct. av samtlige). En og annen isbjørn besøker også øen, når isen ligger inn til eller i nærheten av den.

Fangsten av rev har pågått ved overvintringsekspedisjoner like fra vinteren 1906—1907. Siden den tid har øen vært besøkt av en rekke fangstekspedisjoner, som har tatt rev for store verdier. Samtlige disse fangstekspedisjoner har vært norske med undtagelse av en ekspedisjon 1926—1927, som stod under amerikansk ledelse, mens de fleste av ekspedisjonens medlemmer var nordmenn. På grunn av altfor sterk beskatning av revebestanden og på grunn av anvendelsen av gift er verdien av fangsten stadig gått tilbake. Kan der innføres en re-

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

gulering av fangsten, og det må vel kunne gjøres, anslår kyndige folk at der er plass til 5—6 overvintrende fangstekspedisjoner, som hvert år kan fange 300—400 rev til en verdi av 100 000—150 000 kroner.

Jan Mayen har også stor betydning som støttepunkt for fangsten av selunger i Vestisen. Fra midten av mars til ut i april legger grønlands-selen eller sale-selen sine unger på vinterisen i nærheten av Jan Mayen. Denne fangstplass (ungfangsten) kan ha forskjellig beliggenhet i forskjellige år. Den kan enkelte år ligge helt rundt og kloss inn til øen, andre år kan den ligge i større eller mindre avstand fra den, men mest nordøst for øen. Denne fangst begynte fra norsk side i 1830-årene, og nu for tiden er det bare nordmenn som driver den. Lengere ut på våren og sommeren foregår fangst av voksen sale-sel og klappmyts i Vestisen og Danmarksstredet. Denne fangst er også nordmennene alene om. Overhodet er det nu utelukkende nordmenn som driver næringsvirksomhet i hele Ishavet mellom Novoja Zemlja og Grønland med en fangstflåte på 150—200 fartøier, og et par tusen manns besetning.

Foruten fangsten av selunger drives også omkring Jan Mayen, kloss op til land, en del storkobbefangst. Denne spiller dog liten rolle.

For selfangere i Vestisen har Jan Mayen en meget stor betydning. Denne del av Ishavet er nemlig plaget av voldsomme storme, langt voldsommere enn noget annet sted på disse breddegrader. Slike stormer kan varsles av den trådløse stasjon på Jan Mayen. Det gjøres ikke for tiden, men man vil uten tvil snart komme dit at værvarsler kringkastes 2—3 ganger om dagen og at selfangerne er forsynt med lytteapparater. Man kan da undgå de fryktelige forlis som man har hatt så mange av i Vestisen. Der kan bare minnes om stormen den 19de april 1917 da 7 fangstfartøier av en flåte på 12 forliste i en svær storm av nordost. 6 av disse fartøier gikk antagelig under nordost for Jan Mayen og blev visstnok knust av isen fordi de ikke kom sig tidsnok ut, mens de gjenværende 5 fikk berget sig fordi de

kom ut i isfritt vann. Der omkom ved denne leilighet ialt ca. 80 mann.

Denne fryktelige ulykke kunde ha vært undgått hvis fartøiene i tide hadde fått varsel om stormen så at de hadde kunnet komme sig ut av isen.

Stasjonen på Jan Mayen vil også kunne øke lønnsomheten av fangsten ved at fartøiene pr. radio kan dirigeres til de gunstigste fangstfelter. Stasjonen er av denne grunn nu blitt opført som kystradiostasjon med tjeneste efter avtale på forhånd. Stadig flere skuter synes å benytte sig herav. Det er ennvidere av stor betydning for fartøiene som ikke har trådløs å kunne komme inn til Jan Mayen og der sette sig i forbindelse med utenverdenen. Som nevnt er Jan Mayen for en stor del av sommeren dekket av tåke, så at skibe som kommer i nærheten av øen ikke kan se den. Hertil kommer at farvanene rundt øen ikke er oploddet og at det særlig på sydsiden finnes farlige grunner. Dette gjør at fartøiene nu er meget redde for å komme i nærheten av øen. Helt anderledes vilde det bli hvis det i forbindelse med den trådløse stasjon opprettedes en radiopeilestasjon. Det vil koste 6000—8000 kroner å sette op en sådan, men betjeningen vil ikke medføre nogen økede utgifter. En sådan peilestasjon vil være av stor viktighet for fangstflåten, og vil øke Jan Mayens betydning som støttepunkt for selfangsten.

Foruten å avgi le for fartøier som søker inn til øen under storm har Jan Mayen også stor betydning derved at fartøier kan få ferskvann på øen, likesom de også kan forsyne sig med drivved til supplerings av sin brenselsforsyning.

Foruten revfangst på øen og selfangst omkring den må man også ha oppmerksomheten henvendt på at der er andre muligheter omkring øen. Det er ikke så rent lite hval, og i den tid da der var hvalfangst på Island blev det fanget helt oover mot Jan Mayen. Som før nevnt blev der også fanget omkring øen i 1920 av en ekspedisjon som var stasjonert ved øen. Det er meget sannsynlig at fangsten kan bli gjenoptatt med et flytende kokeri. Dette vil ha stor nytte

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

av øen, idet det kan ligge i le av landet, og ha anledning til å fylle vann.

Syd for øen er der en banke med en utstrekning på 8—10 nautiske mil. Lokalkjente folk mener at man på denne banke kan finne fiskeforekomster. Men først må den loddes op, da den nu er meget ufullkomment kjent.

Et fiske som visstnok i en nær fremtid vil bli tatt op og drevet omkring øen er håkjerringfisket. Dette fiske blev først påbegyndt nord for Norge og drevet henimot Bjørnøya. Derefter gikk man videre nordover langs haveggen helt op til Nord-Spitsbergen. Islenderne driver dette fiske på nordsiden av Island, og i år har nordmenn for første gang fisket håkjerring fra Danmarkstredet.

2 selfangere fra Ålesund, «Gråsel», skipper Johan Melbo, og «Isflåman», skipper Severin Hessen, fant at der var håkjerring i Danmarkstredet, og rapporterte forekomsten efter sin hjemkomst til Ålesund. Der blev da fra denne by sendt ut 2 dampbåter for håkjerringfiske. Den ene var D/S «Langvin», skipper Edvardsen, og den annen D/S «Skallagrim», skipper Martin Ertasvåg. Disse 2 dampere drev fisket rasjonelt i august, og hadde en utmerket fangst.

Jan Mayen vil også ha betydning for hvalfangst og fiske.

Endelig skal sies nogen ord om betydningen av stasjonen på Jan Mayen for værvarslingen i Norge. Den er en av våre viktigste for ikke å si den viktigste av våre stasjoner. Ved de tallrike sykkloner som passerer over Island mot Nord-Norge benytter man Jan Mayen-stasjonen til å bestemme sykklonenes forplantningsretning, hvad der er av avgjørende betydning for hvorledes stormvarslerne for de sydlige og sydvestlige stormer avfattes. Hvad nordvest-varfslerne for Nordland angår varsles disse for størstedelen på Jan Mayens meldinger. Jan Mayen er også den stasjon som best setter oss istand til å bedømme de sykkloner som dannes i selve Norskehavet. Ved rolige vær-situasjoner har stasjonen sin store betydning ved å vise hvor stabil man kan anse situasjonen for å være, og kan ofte ha avgjørende betyd-

ning for flerdags-varfsler. For lang tids varfsler har dessuten barometersvingningene ved Jan Mayen gitt nytt holdepunkt. Man kan neppe lenger tenke sig værvarslerne for Nord-Norge uten Jan Mayen.

Anneksjon av Jan Mayen.

Som bekjent gjorde de norske konger i middelalderen krav på suvereniteten over alt land i det europeiske Ishav. Middelalderens geografiske forestilling om dette land var at det strakte sig som et sammenhengende landområde fra Grønland, nordom Norge helt til Novaja Zemlja. Eftersom den geografiske kunnskap vokste opløste dette sammenhengende land sig til en rekke øer og øgrupper: Grønland, Jan Mayen, Spitsbergen, Bjørnøya, Hopen, Kong Karls Land, Kvitøya, Viktoriaøya, Franz Josef Land og Novaja Zemlja. Den første av disse øgrupper som fikk praktisk betydning var Spitsbergen. Straks efter landets gjenopdagelse i 1596 begynte en overmåde innbringende hvalfangst, hvorved øgruppen fikk stor økonomisk betydning, og spørsmålet om suvereniteten blev derfor også aktuelt.

Christian den fjerde hevdet i begynnelsen av 1600-årene på Norges vegne meget kraftig at det var Norge som hadde suverenitet over øgruppen, alt land som omfattedes under benevnelsen «Grønland», hvorved man dengang forstod alt land «nordenfor Island og Nordkapp», heri var da også innbefattet Spitsbergen, som også langt opover i tiden blev kalt for Grønland. Dette suverenitetskrav blev utledet fra de norske kongers suverenitet over alt land i nordpolarområdet. Efter den begrunnelse de norsk-danske konger gav for sitt krav på suvereniteten over «Grønland», følger av sig selv at dette suverenitetskrav også gjalt Jan Mayen. Det foreligger ikke stort i litteraturen om dette, men det fremgår efter dr. Ræstads bok om Norges høihetsrett over Spitsbergen i eldre tid at denne betraktningmåte er riktig. Således opplyser Ræstad side 42, at der i 1641 blev drevet forhandlinger mellem danskene og hollenderne i Stadex om hvalfangsten i Ishavet. Det danske standpunkt var at man gjerne innrømmet

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsoen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

nederlanderne rett til å drive fangst ved Spitsbergen og ved Jan Mayen.

I det 18de århundrede blev den norske høihetsrett over det egentlige Grønland varig befestet. De østligere polarøer Jan Mayen, Spitsbergen og Bjørnøya etc. tapte efterhvert sin betydning og spørsmålet om høihetsretten gikk i glemmeboken.

I 1921 opprettet som nevnt Det Norske Meteorologiske Institutt en meteorologisk stasjon på Jan Mayen og den 22de mars 1922 instruerte Utenriksdepartementet forskjellige norske legasjoner om skriftlig å meddele de respektive regjeringer at ingeniør Hagbart Ekerold i telegram fra Jan Mayen av 16de januar 1922 hadde anmeldt til det norske Utenriksdepartement at han i Det Norske Meteorologiske Institutts navn hadde annektert med henblikk på permanent okkupasjon et område på den herreløse og inntil da ubebodde ishavso Jan Mayen. Det annekterte område som utgjorde det midtre parti av øen blev nærmere angitt.

På vedlagte kart er nevnte område angitt ved to linjer tvers over øen.

Det svenske, det britiske, det franske, det belgiske, det portugisiske og det spanske utenriksministerium erkjente mottagelsen av de respektive legasjoners noter.

Det hollandske utenriksministerium uttalte i en på fransk avfattet skrivelse til legasjonen i Haag av 18de mai 1922 bl. a.:

«Bortsett fra sin almindelige interesse for videnskapen er denne meddelelse av spesiell interesse for den kgl. Regjering hensett til det faktum at hollænderne har vært de første til å ha etablissementer på nevnte ø som bærer den nederlandske sjøfarers navn som har opdaget den i 1611.

Jeg formoder at det er overflødig å konstatere at efter min mening er hr. Ekerolds meddelelse ikke av sådan natur at den er til skade for øens internasjonale status som terra nullius.»

I skrivelse av 5te desember 1922 meddelte den herværende amerikanske sendemann i anledning av det Norske Meteorologiske Institutts anneksjon av endel av Jan Mayen, at den amerikanske regjering nylig

hadde overveiet spørsmålet om denne øs nasjonalitet og — for å kunne komme til en endelig avgjørelse i saken ønsket supplerende opplysninger. Sendemannen bad i den anledning meddelt om den norske regjering i virkeligheten gjør krav på eiendomsretten til øen.

I skrivelse av 30te juni 1923 opplyste Utenriksdepartementet som svar på den amerikanske sendemanns skrivelse av 5te desember 1922 at den norske regjering overensstemmende med den almindelige oppfatning av dens internasjonale status hadde funnet å burde betrakte den som «terra nullius» og også hadde gitt uttrykk herfor i den skrivelse som den gjennom den norske sendemann i Washington 21de april 1922 tilstillet de Forente Staters statssekretær i anledning av den okkupasjon av en del av Jan Mayen som høsten 1921 blev foretatt av den norske statsinstitusjon det Norske Meteorologiske Institutt, såvelsom i de tilsvarende notifikasjoner, den tilstillet også andre lands regjeringer i samme anledning.

I skrivelsen opplystes tillike at på den annen side gikk den norske regjering ut fra, at der ikke kan bli spørsmål om, at nogen annen makt annekterer øen, idet intet annet land endog tilnærmelsesvis har så store interesser å vareta der som Norge, interesser som bl. a. har gitt sig uttrykk i det Meteorologiske Institutts opprettelse av den trådløse værvarslingsstasjon på Jan Mayen. Den der ved muliggjorte betimelige varsling av de hurtiggående nordvestlige storme, som bryter frem i gapet mellom Spitsbergen og Island hadde allerede nu vist sig å ha en overordentlig betydning for Norge, særlig for fiskerne langs den norske kyst, og for det norske landbruk, og en meget stor betydning for Nordeuropa i det hele tatt. Ved dette skritt som derfor også hadde vunnet bifall fra fremmede værvarslingsstasjoners og regjeringers side var Jan Mayen blitt inndradd i den internasjonale værvarselstjeneste og et stort hull i det internasjonale observasjonsnett dekket.

Det blev videre tilføiet at øen også forøvrig har stor betydning for Norge, særlig som støttepunkt for norske selfangere under

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

deres fra gammel tid av drevne fangstvirksomhet i disse farvann.

I note til legasjonen i Kjøbenhavn av 30te juli 1923 meddelte det danske utenriksministerium i anledning av legasjonens note av 24de mars 1922, at den danske regjering der ikke hadde tatt stilling til spørsmålet om den folkerettslige betydning av den av ingeniør Ekerold anmeldte besiddelsestagen av et område på Jan Mayen, måtte forbeholde sig senere å fremkomme med uttalelse dessangående efterat der er inngått svar fra de islandske myndigheter som fra utenriksministeriet var blitt underrettet.

Av hensyn til den på øen oprettede trådløse stasjons virksomhet utvidet det norske meteorologiske Institutt vinteren og våren 1926 sin okkupasjon til å omfatte hele øen Jan Mayen.

Utenriksdepartementet instruerte deretter den 3dje mai 1926 de forskjellige norske legasjoner om å meddele de respektive fremmede regjeringer at det Norske Meteorologiske Institutt hadde utvidet med henblikk på permanent okkupasjon sin tidligere okkupasjon på Jan Mayen således at instituttets annekasjon nu omfattet hele øen Jan Mayen.

Det belgiske, det franske, det tyske, det spanske, det britiske og det svenske utenriksministerium har erkjent mottagelsen av meddelelsen.

Det russiske utenriksministerium har erkjent mottagelsen og meddelt at spørsmålet vil bli studert av sovjetregjeringen.

Det nederlandske utenriksministerium har erkjent mottagelsen og henvist til sin note av 18de mai 1922.

Utenriksdepartementet instruerte legasjonen i Haag om som svar å tilstille det nederlandske utenriksministerium en lignende meddelelse som den der i Utenriksdepartementets ovenciterte skrivelse av 30te juni 1923 blev tilstillet den amerikanske sendemann.

Det danske utenriksministerium har i skrivelse av 7de juni 1926 under henvisning til den danske regjeringens tidligere skrivelser meddelt at utenriksministeriet har forelagt den i den norske legasjons note inne-

holdte meddelelse for vedkommende danske myndigheter såvelsom for den islandske regjering og at utenriksministeriet vil komme tilbake dertil så snart den begjærte uttalelse fra disse myndigheter og fra den islandske regjering foreligger.

I note til den norske sendemann i Kjøbenhavn av 30te september 1927 har den danske utenriksminister uttalt følgende:

«Jeg har nu den Ære at meddele, at de paagældende danske Myndigheder har henledet Opmærksomheden paa den danske Stats Rettigheder over de den tilhørende paa Øen værende Bygninger med tilliggende Grund, hvilke Rettigheder forudsættes uberørte af den paagældende Annektion.

Den islandske Regering har for sit Vedkommende udtalt, at Island som nærmeste Nabo har visse Interesser med Hensyn til Øen Jan Mayen. Eksempelvis har man under særlige Forhold fra Island hentet Drivtømmer til Brændsel fra Øen, saavidt vides senest i 1918. En meteorologisk Tjeneste paa Øen Jan Mayen har betydelig Interesse for Island, og den islandske Regering har ønsket at udtrykke sin Paaskønnelse af det Arbejde, som udføres af den meteorologiske Station paa Jan Mayen. Under Henvisning hertil har den islandske Regering, samtidig med at den finder det rimeligt, at hele Øens Ressourcer udnyttes til Støtte for det norske meteorologiske Instituts Virksomhed paa Øen i det Omfang, som Institutet finder det paakrævet, ønsket at forbeholde islandske Statsborgere Ligeberettigelse med en hvilkensomhelst anden Stats Borgere, forsaavidt der kunde være Tale om at udnytte Øen til Fordel for andre Interesser.

Iøvrigt føler den danske Regering og den islandske Regering sig ikke foranlediget til at tage Stilling til den retlige Betydning af den omtalte Annektion.»

De i den danske utenriksministers ovenciterte note av 30te september 1927 omhandlede bygninger er de tilfluktsbygninger som østerrikeren grev Wilczek lot opføre på Jan Mayen under den østerrikske ekspedisjon som overvintret på øen i 1882—83.

Den danske legasjon meddelte i verbalnote av 13de februar 1919 at grev Wilczek

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

i september 1917 tilbød den danske regjering bygningene som gave og at den danske regjering med takk hadde mottatt tilbudet og at overdragelsen derefter var blitt fullbyrdet.

I verbalnote av 9de september 1926 forespurte den herværende amerikanske legasjon hvorvidt det norske Meteorologiske Institutt nylige virksomhet på øen Jan Mayen efter den norske Regjerings mening hadde forandret nevnte ø's politiske status.

Som svar herpå meddelte Utenriksdepartementet den amerikanske legasjon i verbalnote av 23de september 1926 at nevnte virksomhet i høi grad har øket de norske interesser på øen, men at nogen besiddelsestagselse fra den norske stats side ikke har funnet sted. Utenriksdepartementet henviste samtidig til det i dets skrivelse til den amerikanske sendemann av 30te juni 1923 anførte.

I note av 3dje mars 1927 har den herværende amerikanske sendemand efter instruksjon fra sin regjering meddelt at «The Polarfront Company», et amerikansk selskap, har etablert 2 revefarmer på øen og gjør krav på det land det har okkupert.

I noten uttales at i sin meddelelse til det amerikanske utenriksdepartement av 6te september 1926 har hr. Hagbart Ekerold, President of the Polarfront Company, anført at hans kompani samme sommer leiet et skib og sendte fire mann med proviant og utrustning tilstrekkelig for 2 år med det formål å etablere to revefarmer på øen Jan Mayen. Ekspedisjonen etablerte to stasjoner som er i drift og over hvilke kompaniets representanter blev instruert om å heise det amerikanske flagg.

Hr. Ekerold hadde videre anført at han i 1921 etablerte en norsk radiostasjon på øen og at den norske Regjering instruerte ham ved den tid å gjøre krav på det for radiostasjonens vedlikehold nødvendige territorium.

I noten uttaltes videre at de omhandlede revefarmer er utenfor den del som hr. Ekerold dengang gjorde krav på på vegne av den norske Regjering og er beliggende på land hvor han i sitt eget navn opsatte

«claim stakes» i 1922. Sluttelig uttales i noten at dette land blev av representanter for «The Polarfront Company» funnet uokkupert.

I skrivelse fra Utenriksdepartementet til den herværende amerikanske sendemann av 7de mars 1927 meddeltes følgende:

«Da det Norske Meteorologiske Institutt har okkupert hele den nevnte ø, hvorom det amerikanske utenriksministerium blev underrettet ved en note fra den norske sendemann i Washington av 17de mai f. å. skal jeg la anstille nærmere undersøkelser i saken og senere komme tilbake på den. Imidlertid vilde det være av interesse å få nærmere meddelelse om den nøiaktige beliggenhet på Jan Mayen av det område som The Polarfront Company gjør krav på.»

I skrivelse til den amerikanske sendemann av 30te april 1927 meddelte Utenriksdepartementet følgende:

«Under henvisning til senest min skrivelse av 7de f. m. angående to av The Polarfront Company etablerte revefarmer på øen Jan Mayen, har jeg den ære å meddele, at det Norske Meteorologiske Institutt hevder at da Instituttet som i note fra den norske sendemann i Washington til det amerikanske utenriksministerium av 17de mai f. å. meddelt utvidet sin okkupasjon til å omfatte hele øen Jan Mayen, var der ikke av hr. Ekerold foretatt nogen annen okkupasjon på øen enn den okkupasjon som han foretok på Instituttets vegne og som er omhandlet i note fra den norske sendemand i Washington til det amerikanske utenriksministerium av 21de april 1922.

I anledning av at De i Deres skrivelse av 3dje f. m. uttaler, at de omhandlede revefarmer er utenfor den del som hr. Ekerold på vegne av Instituttet i sin tid gjorde krav på, undlater jeg ikke å meddele at det fremgår av undersøkelser som jeg har latt anstille at nevnte revefarmer delvis er innenfor den del av Jan Mayen, der, som meddelt i ovennevnte note av 21de april 1922 tidligere var okkupert av Instituttet.

Til den i Deres skrivelse inneholdte uttalelse om at de omhandlede revefarmer er beliggende på område hvor hr. Ekerold an-

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

givelig opsatte «claim stakes» i sitt eget navn i 1922 tillater jeg mig å meddele at de ved de anstillede undersøkelser innkomne uttalelser går ut på at nogen sådanne «claim stakes» ikke har vært sett, kjent eller tidligere nevnt.

Sluttelig har jeg den ære å tilføie, at der til Utenriksdepartementet ikke er innkommet nogen anmeldelse fra hr. Ekerold om okkupasjon i hans eget navn av noget område på Jan Mayen og såvidt Utenriksdepartementet bekjent har hr. Ekerold ikke foretatt noget for å holde i hevd nogen sådan angivelig okkupasjon.»

I skrivelse av 3dje juni 1927 meddelte den amerikanske sendemann nærmere opplysninger om det areal som Polarfront Company gjør krav på, og som påstås ikke å være okkupert den 26de juli 1926.

Den 23de august 1927 tilstillet Utenriksdepartementet den amerikanske sendemann en svarskrivelse sålydende:

«I skrivelse av 3dje juni d. å. har De, i anledning av et av det amerikanske selskap «Polarfront Company» fremsatt okkupasjonskrav på endel av øen Jan Mayen, meddelt at det areal som nevnte selskap gjør krav på, og som angivelig blev funnet uokkupert den 26de juli 1926, innbefatter den del av Jan Mayen som ligger nord og øst for en rett linje trukket fra den nordlige del av «North Lagoon» på nordvestkysten av øen til «President Rock», på sydøstkysten av øen.

I anledning herav har jeg den ære påny å fremholde, hvad jeg tidligere har meddelt i mine skrivelser av 7de mars og 30te april d. å., at Det Norske Meteorologiske Institutt har utvidet sin okkupasjon til å gjelde hele øen Jan Mayen og at notifikasjon herom blev gitt Amerikas Forente Staters Regjering med note fra den norske legasjon i Washington av 17de mai 1926. Det er derfor uriktig når Polarfront Company anfører, at det den 26de juli 1926 fant uokkupert det område det nu gjør krav på. Det Norske Meteorologiske Institutts okkupasjon av hele øen gav sig synlig utslag bl. a. deri at instituttet lot opsette anneksjonsskilt bl. a. ved et hus som er beliggende på den nordlige del

av Jan Mayen — det område som Polarfront Company nu gjør krav på. Av de undersøkelser jeg har latt anstille fremgår at Polarfront Company's ekspedisjon, som før den kom til «Nordlagunen» var iland på den nordlige del av Jan Mayen, har vært i nevnte hus og må ha sett anneksjonsskiltet.

Med hensyn til de «claim stakes» som hr. Ekerold, president i Polarfront Company, påstår å ha anbragt på øen i 1922, da han foretok okkupasjon på Det Norske Meteorologiske Institutts vegne, skal jeg tillate mig å gjenta at sådanne «claim stakes» ikke har vært sett eller kjent, likesom der tidligere intet er blitt nevnt derom.

Hvad angår grensen for det område som Polarfront Company gjør krav på å ha okkupert, skal jeg bemerke at jeg påny har latt anstille undersøkelser i saken. Av disse fremgår at det av Polarfront Company opførte hus med revefarm ligger omtrent rett vest for «Nordlagunen»s nordlige bredd, ca. 100 m. i nordøst for huset står det av hr. Ekerold opsatte skilt som angir den nordlige begrensning for det av ham for Det Norske Meteorologiske Institutt okkuperte område. Skiltet er av betraktelig størrelse og står oppe på en haug, så det er meget synlig fra det nyopførte hus. Det er bragt på det rene at skiltet ikke er blitt flyttet av nogen av dem som har betjent Jan Mayen stasjonen efter hr. Ekerold. Det må derfor ansees godtgjort at Polarfront Company's anlegg ligger innenfor det område som hr. Ekerold i 1922 okkuperte på vegne av Det Norske Meteorologiske Institutt.

De av Polarfront Company foretatte okkupasjons handlinger på Jan Mayen betegner således en krenkelse av den rett som er erhvervet av Det Norske Meteorologiske Institutt, der som den rettmessige okkupant av øen er berettiget til å treffe de fornødne forføyninger til håndhevelse av sine rettigheter.»

Som tidligere omhandlet knytter der sig til øen Jan Mayen store interesser for Norge.

Til sikring av disse interesser vil Utenriksdepartementet foreslå at øen snarest tas i formell besiddelse og innlemmes i riket.

Om Stortingets samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse.

Der er ingen annen stat som har nogen rett til øen og ingen annen stat som er nærmere til å ha suvereniteten over den enn Norge.

Om en annen stat skulde ta øen Jan Mayen i besiddelse vilde det på mange måter ha uheldige følger for de norske interesser. Det vilde kunne ha skjebnesvangre følger for norsk fangstvirksomhet ikke alene på selve øen, men også omkring den, idet vedkommende fremmede makt kunde vanskeliggjøre norsk fangst og fiskerivirksomhet i de tilstøtende havområder. Fangstvirksomheten i nevnte område vilde også kunne ytterligere vanskeligjøres ved konkurranse med fremmede fangstfolk som eventuelt vilde kunne søke opprettet basis på øen.

Det vilde også i lengden bli uholdbart å opprettholde den trådløse stasjons virksomhet på øen om den kom under en fremmed stats suverenitet.

Jan Mayen i Norges besiddelse vil i fremtiden bli en utpost av største betydning.

Der kan ikke antas å bli omkostninger av nogen betydning forbundet med besiddelse av øen.

Utenriksdepartementet vil foreslå at Stortingets samtykke innhentes til at Regjeringen lar øen ta i formell besiddelse i H. M. Kongens navn og således innlemmer den i riket.

I henhold til det anførte skal departementet

i n n s t i l l e :

At Deres Majestet vil bifalle og undertegne et fremlagt utkast til hemmelig proposisjon til Stortinget om samtykke til at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse i Deres Majestets navn og således innlemmer øen i riket.

Vi Haakon, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Stortinget innbys til å fatte følgende

b e s l u t n i n g :

Stortinget samtykker i at Regjeringen lar ishavsøen Jan Mayen ta i formell besiddelse i H. M. Kongens navn og således innlemmer øen i riket.

Utenriksdepartementets innstilling i saken følger i avtrykk.

Gitt på Oslo slott den 13de januar 1928.

Under Vår hånd og rikets segl

Haakon.

(L. S.)

Ivar Lykke.

B. Rolsted
kst.

JAN MAYEN

Målestokk 1:200 000
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 km

UTAREIDET
AV
NORGES SVALBARD- OG ISHAVS-UNDERSØKELSER
MED BENYTTELSE AV
DET ØSTERRISKE KART

